

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 2003, s. 32–37

ŠTRUKTÚRA A SMEROVANIE FARIEM RASTLINNEJ VÝROBY V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EURÓPSKEJ ÚNIE

FARM STRUCTURE AND A ROUTE OF CROP PRODUCTION IN MEMBER COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Jozef HUDÁK, Patrik ROVNÝ

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

There are currently two dominant trends observed in agriculture of the European Union. The first trend is intensification, concentration and specialization in chosen regions while the second one is marginalization and large-scale abandonment of the production in other regions. Agriculture in the EU is characterised by different types of farms. In 1997, there were almost 7 million agricultural holdings in the EU, with an average size of 18 hectares. However, their number is gradually decreasing due to growing specialization and intensive agriculture. From 1975 to 1995 the quantity of farms declined by over 1.4 million, which is about 20 %. In Slovakia, a number of individual farms (physical persons) fell by 30.19 % and at the same time, the average agricultural land area increased by 66.48 % between 1994 and 2001. In the case of legal persons there was a 33 per cent increase in a number of entities and a reduction of 32 % in the average agricultural land area.

Key words: farms, European Union, structure, crop production, specialization

Svetová produkcia potravín sa za posledné tri desaťročia zdvojnásobila. Miera rastu poľnohospodárskej výroby v Európskej únii (EÚ) počas 60. a 70. rokov dvadsiateho storočia bola 2,5 % ročne. V 80. a 90. rokoch bol rast menší ako 1 % ročne. Bolo to spôsobené najmä rozvojom spoločnej poľnohospodárskej politiky vyrovnávaním trhovej bilancie a redukovaním výrobných prebytkov. Rast populácie v krajinách západnej Európy v sledovanom období bol približne 0,5 % ročne. Primárna poľnohospodárska výroba prestala byť jedným z hlavných sektorov ekonomík krajín EÚ. Klesol podiel poľnohospodárstva na tvorbe hrubého domáceho produktu (HDP). Vo Veľkej Británii je tento podiel len 2 %, kým v Grécku až 12 %. Došlo k poklesu podielu na HDP a súčasne k nárastu podielu poľnohospodárskych produktov na celkovom exporte. Dánsko a Holandsko dosiahli podiel poľnohospodárskych produktov na celkovom exporte krajiny až do výšky 25 %. Pre porovnanie dánske poľnohospodárstvo má podiel na tvorbe HDP len o niečo vyšší ako 2 %.

Materiál a metódy

Cieľom príspevku je poukázať na vývoj rastlinnej produkcie v krajinách Európskej únie a na Slovensku a z toho vyvodit' vyplývajúcu štruktúru poľnohospodárskych fariem. Farmy sú v práci rozdelené na základe európskych ekonomických veľkostných jednotiek používaných pre porovnanie veľkosti fariem v členských štátoch Európskej únie (ESU = európska ekonomická veľkostná jednotka, hodnota 1 ESU = 1 200 euro). Farmy sú rozdelené do nasledovných troch skupín:

- farmy s veľkosťou menšou ako 4 ESU,
- farmy s veľkosťou od 4 do 40 ESU,
- farmy s veľkosťou nad 40 ESU.

Pri hodnotení a formovaní východísk sme použili metódy analýzy, syntézy, komparácie, indukcie a dedukcie.

Výsledky a diskusia

Štruktúralno-procesné zmeny v krajinách EÚ

V súčasnom poľnohospodárstve krajín Európskej únie sú pozorované dva trendy. Prvým trendom je intenzifikácia, koncentrácia a špecializácia vo vybraných regiónoch. Druhým pozorovaným trendom je znižovanie a likvidácia výroby v ostatných oblastiach. Prvý trend intenzifikácie a špecializácie zahŕňa rozvoj kapitálovo intenzívnej a geograficky špecializovanej poľnohospodárskej výroby. Tento trend je viditeľný najmä v krajinách s vysokoproduktívnym poľnohospodárstvom. Konkurenčné výhody sa môžu uplatňovať v tých regiónoch, ktoré majú lepšie biofyzikálne podmienky, racionálnejšie štruktúry fariem, integráciu primárnej poľnohospodárskej výroby s potravinárskym priemyslom a rozvinuté služby farmárom. Intenzifikácia znižuje rotáciu plodín a spotrebu pesticídov.

Druhý trend, znižovanie a likvidácia výroby a rozsiahly pokles výmery poľnohospodárskej pôdy sa vyskytuje v tých oblastiach, ktoré sa vyznačujú nepriaznivými ekonomickými a sociálnymi podmienkami, alebo v regiónoch s menej úrodnou pôdou, kde tradičné extenzívne poľnohospodárstvo je ohrozené jeho neproduktívnosťou v porovnaní s ostatnými regiónmami s intenzívnym poľnohospodárstvom. Znižovanie výmery poľnohospodárskej pôdy a ekonomický úpadok ohrozuje najmä oblasti severnej a južnej Európy, kde sú nepriaznivé prírodné podmienky, neúrodné pôdy a veľká vzdialenosť k trhom, čo spôsobuje zvyšovanie nákladov poľnohospodárskej výroby a znižovanie počtu obyvateľov na vidieku. Týka sa to najmä južného Francúzska, Grécka a mnohých častí Talianska a Španielska.

Špecializácia a koncentrácia fariem v rastlinnej výrobe

Poľnohospodárstvo v krajinách Európskej únie je charakteristické rôznymi typmi fariem. V roku 1997 tu bolo takmer 7 milión-

Tabuľka 1 Štruktúra fariem v Európskej únii (1997)

Krajina (1)	Farmy < 4 ESU (2)		Farmy 4 - 40 ESU (3)		Farmy >= 40 ESU (4)		Farmy celkovo (5)	
	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)
Belgicko (9)	17	2,0	40	11,7	43	36,4	67,2	20,6
Dánsko (10)	6	6,0	54	19,6	40	78,2	63,2	42,6
Grécko (11)	56	1,6	44	7,3	1	30,7	821,4	4,3
Holandsko (12)	1	2,4	38	7,4	61	26,0	107,9	18,6
Fínsko (13)	20	7,8	61	22,2	19	45,7	91,4	23,7
Francúzsko (14)	26	3,7	44	30,7	30	90,3	679,9	41,7
Írsko (15)	26	10,4	61	28,2	13	72,8	147,8	29,4
Luxembursko (16)	20	4,4	40	26,5	40	76,4	3,0	42,3
Nemecko (17)	31	3,5	46	18,1	23	99,1	536,1	32,1
Portugalsko (18)	67	2,5	31	12,8	2	156,7	416,7	9,2
Rakúsko (19)	42	10,9	53	17,4	5	48,3	210,1	16,3
Španielsko (20)	55	6,7	40	23,5	5	166,8	1 208,3	21,2
Švédsko (21)	37	7,6	45	31,6	18	97,0	89,6	34,7
Taliansko (22)	66	1,8	31	1,3	3	60,2	2 315,2	6,4
Veľká Británia (23)	30	18,4	39	46,2	31	149,1	233,1	69,4
EÚ - 15	51	3,6	39	18,1	11	90,5	6 990,8	18,4

Poznámka: ESU = európska ekonomická veľkostná jednotka, hodnota = 1 200 euro, EU-15 = Európska únia s 15 členskými štátmi

Prameň: Eurostat 2001

Table 1 Structure of agricultural holdings in the EU (1997)

(1) country, (2) farms with a size less than 4 ESU, (3) farms with a size of 4 to 40 ESU, (4) farms with a size over 40 ESU, (5) total of farms, (6) number in % (of total), (7) average agricultural land area (ha), (8) number in thousands, (9) Belgium, (10) Denmark, (11) Greece, (12) Holland, (13) Finland, (14) France, (15) Ireland, (16) Luxembourg, (17) Germany, (18) Portugal, (19) Austria, (20) Spain, (21) Sweden, (22) Italy, (23) Great Britain

Notes: ESU = European size unit, value = 1200 euro, EU-15 = the European Union comprising 15 member countries

Source: Eurostat 2001

Tabuľka 2 Štruktúra fariem v Európskej únii špecializovaných na pestovanie obilnín, olejnin a strukovín (1997)

Krajina (1)	Farmy < 4 ESU (2)		Farmy 4 - 40 ESU (3)		Farmy > 40 ESU (4)		Farmy celkovo (5)	
	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)
Belgicko (9)	-	2,3	46	13,9	5	96,3	1,6	12,3
Dánsko (10)	8	5,9	81	20,9	11	127,4	21,4	31,5
Grécko (11)	78	3,1	22	18,3	0	82,9	68,6	6,7
Holandsko (12)	7	4,0	77	10,4	16	79,7	0,7	21,3
Fínsko (13)	33	8,5	65	29,9	2	127,1	27,3	24,9
Francúzsko (14)	16	4,0	45	32,8	39	137,9	100,3	69,6
Írsko (15)	12	12,3	61	32,9	27	149,8	2,1	62,0
Luxembursko (16)	33	7,2	67	29,7	0	-	0,2	22,2
Nemecko (17)	45	3,6	47	20,0	8	226,0	49,1	28,3
Portugalsko (18)	53	4,4	38	36,9	10	325,5	8,0	48,1
Rakúsko (19)	60	4,6	37	21,4	3	151,2	24,4	15,8
Španielsko (20)	38	6,8	53	49,3	9	256,1	143,7	52,4
Švédsko (21)	26	9,9	62	38,5	12	182,4	17,1	48,1
Taliansko (22)	62	2,2	35	13,8	3	96,0	375,1	9,1
Veľká Británia (23)	7	10,6	41	35,6	53	178,3	28,4	109,3
EÚ - 15	48	3,5	42	27,3	10	162,5	867,8	30,0

Poznámka: ESU = európska ekonomická veľkostná jednotka, hodnota = 1 200 euro, EU-15 = Európska únia s 15 členskými štátmi

Prameň: Eurostat 2001

Table 2 Structure of agricultural holdings in the EU specialised in cereals, oilseed crops, and protein crops (legumes) (1997)

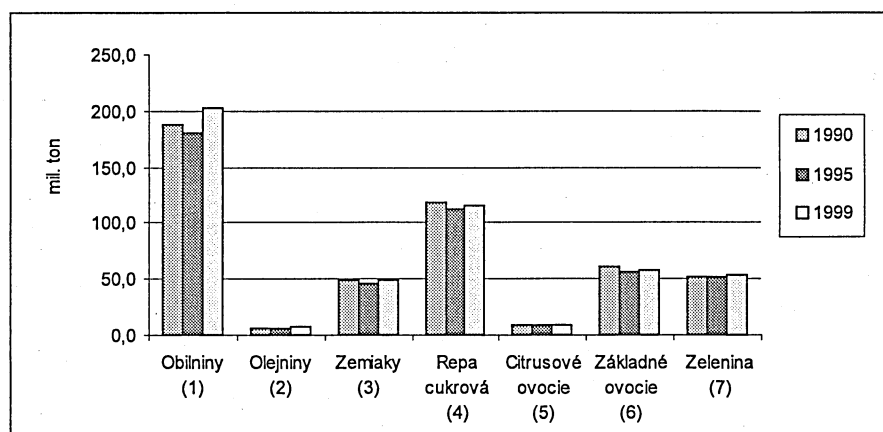
(1) country, (2) farms with a size less than 4 ESU, (3) farms with a size of 4 to 40 ESU, (4) farms with a size over 40 ESU, (5) total of farms, (6) number in % (of total), (7) average agricultural land area (ha), (8) number in thousands, (9) Belgium, (10) Denmark, (11) Greece, (12) Holland, (13) Finland, (14) France, (15) Ireland, (16) Luxembourg, (17) Germany, (18) Portugal, (19) Austria, (20) Spain, (21) Sweden, (22) Italy, (23) Great Britain

Notes: ESU = European size unit, value = 1200 euro, EU-15 = the European Union comprising 15 member countries

Source: Eurostat 2001

Graf 1 Poľnohospodárska produkcia podľa komodít rastlinnej výroby za roky 1990, 1995 a 1999
Figure 1 Agricultural production by commodity in the EU in 1990, 1995 and 1999
 (1) cereal crops, (2) oilseed crops, (3) potatoes, (4) sugar beets, (5) citrus fruits, (6) primary fruits, (7) vegetables

Prameň: FAOSTAT 2001
 Source: FAOSTAT 2001

nov poľnohospodárskych usadlostí s priemernou veľkosťou okolo 18 hektárov (tabuľka 1). Počet fariem s rastom ich špecializácie a intenzifikácie poľnohospodárstva klesá. Za obdobie rokov 1975 až 1995 sa počet fariem znížil o viac ako 1,4 milióna usadlostí, čo je v percentuálnom vyjadrení takmer 20 %. O viac ako 40 % klesol počet fariem za uvedené obdobie v Belgicku, Luxembursku, Dánsku a Francúzsku. Na rozdiel od počtu fa-

riem sa ukazovateľ priemernej veľkosti usadlosti zvýšil za rovnaké obdobie z 15 hektárov na 18 hektárov, čo je v percentuálnom vyjadrení nárast približne o 20 %.

Priemerná veľkosť fariem v členských štátoch EÚ – 15 sa líši a pohybuje sa v priemere od 4 hektárov (Grécko) do 69 hektárov (Veľká Británia). Najmenšia je v Grécku, Taliansku a Portugalsku. V uvedených štátoch približne 70 % poľ-

Tabuľka 3 Štruktúra fariem v Európskej únii orientovaných na záhradníctvo (1997)

Krajina (1)	Farmy < 4 ESU (2)		Farmy 4 - 40 ESU (3)		Farmy > 40 ESU (4)		Farmy celkovo (5)	
	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)
Belgicko (9)	7	0,6	37	2,2	56	4,8	5,2	3,5
Dánsko (10)	0	–	29	3,8	71	9,5	1,2	7,9
Grécko (11)	27	0,4	70	2,3	2	7,6	16,6	1,9
Holandsko (12)	0	0,8	22	2,0	78	5,0	14,7	4,3
Fínsko (13)	10	1,6	64	5,9	27	17,2	4,0	8,5
Francúzsko (14)	7	0,8	48	2,6	45	12,9	18,2	7,1
Írsko (15)	50	4,0	21	23,7	29	31,5	0,1	16,1
Luxembursko (16)	0	–	100	1,0	0	–	0,0	1,0
Nemecko (17)	6	0,4	53	0,8	41	6,0	12,2	2,9
Portugalsko (18)	39	0,6	55	2,2	6	10,4	11,9	2,1
Rakúsko (19)	3	0,6	58	3,4	39	5,2	1,7	4,0
Španielsko (20)	32	1,4	60	2,7	8	24,3	52,3	4,0
Švédsko (21)	0	–	48	1,1	52	2,7	1,1	2,0
Taliansko (22)	8	0,4	62	1,2	30	3,8	46,0	2,0
Veľká Británia (23)	12	4,0	52	3,5	36	12,8	4,9	6,9
EÚ – 15	17	1,1	56	2,2	27	8,3	190,1	3,6

Poznámka: ESU = európska ekonomická veľkostná jednotka, hodnota = 1 200 euro, EU-15 = Európska únia s 15 členskými štátmi

Prameň: Eurostat 2001

Table 3 Structure of agricultural holdings in the EU specialised in horticulture (1997)

(1) country, (2) farms with a size less than 4 ESU, (3) farms with a size of 4 to 40 ESU, (4) farms with a size over 40 ESU, (5) total of farms, (6) number in % (of total), (7) average agricultural land area (ha), (8) number in thousands, (9) Belgium, (10) Denmark, (11) Greece, (12) Holland, (13) Finland, (14) France, (15) Ireland, (16) Luxemburg, (17) Germany, (18) Portugal, (19) Austria, (20) Spain, (21) Sweden, (22) Italy, (23) Great Britain

Notes: ESU = European size unit, value = 1 200 euro, EU-15 = the European Union comprising 15 member countries

Source: Eurostat 2001

Tabuľka 4 Štruktúra fariem v Európskej únii orientovaných na vinohradníctvo (1997)

Krajina (1)	Farmy < 4 ESU (2)		Farmy 4 - 40 ESU (3)		Farmy > 40 ESU (4)		Farmy celkovo (5)	
	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)	Počet v % (6)	Priemerná výmera v ha (7)
Belgicko (9)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Dánsko (10)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Grécko (11)	54	0,7	46	3,9	0	24,0	26,6	2,2
Holandsko (12)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Fínsko (13)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Francúzsko (14)	25	0,8	43	7,6	32	27,3	81,8	12,3
Írsko (15)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Luxembursko (16)	25	0,4	53	2,5	22	8,6	0,5	3,3
Nemecko (17)	31	0,6	55	3,0	13	17,4	27,8	4,2
Portugalsko (18)	75	1,3	23	6,7	1	66,1	38,9	3,4
Rakúsko (19)	56	0,9	41	6,4	3	27,0	16,4	4,0
Španielsko (20)	62	3,6	36	17,7	1	102,4	59,3	10,0
Švédsko (21)	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Taliansko (22)	68	0,9	31	5,0	2	38,2	215,3	2,8
Veľká Británia (23)	92	4,7	8	16,0	0	-	0,1	5,7
EÚ - 15	57	1,3	36	7,1	8	29,6	466,6	5,5

Poznámka: ESU = európska ekonomická veľkostná jednotka, hodnota = 1 200 euro, EU-15 = Európska únia s 15 členskými štátmi

Prameň: Eurostat 2001

Table 4 Structure of agricultural holdings in the EU specialised in vine-growing (1997)

(1) country, (2) farms with a size less than 4 ESU, (3) farms with a size of 4 to 40 ESU, (4) farms with a size over 40 ESU, (5) total of farms, (6) number in % (of total), (7) average agricultural land area (ha), (8) number in thousands, (9) Belgium, (10) Denmark, (11) Greece, (12) Holland, (13) Finland, (14) France, (15) Ireland, (16) Luxembourg, (17) Germany, (18) Portugal, (19) Austria, (20) Spain, (21) Sweden, (22) Italy, (23) Great Britain

Notes: ESU = European size unit, value = 1 200 euro, EU-15 = the European Union comprising 15 member countries

Source: Eurostat 2001

nohospodárskych usadlostí hospodári na výmere nižšej ako 5 ha. Na druhej strane napr. vo Veľkej Británii až jedna tretina podnikov má výmeru vyššiu ako 50 ha. Tabuľka 1 poukazuje aj na obrovskú diferencovanosť v štruktúre fariem. Viac ako polovica fariem v Európskej únii má výmeru nižšiu ako 4 ha, čo je len okolo 10 % poľnohospodárskej pôdy EÚ. Naproti tomu 10 % najväčších poľnohospodárskych usadlostí hospodári na výmere väčšej ako polovica poľnohospodárskej pôdy EÚ-15. Viac ako polovica fariem je menšia ako 4 ESU. Len 11 % fariem je väčšia alebo rovná 40 ESU.

V poľnohospodárstve Európskej únie možno pozorovať za posledné obdobie niekoľko zaujímavých trendov.

- **Neustála špecializácia a intenzifikácia poľnohospodárskej výroby.** Koncentrácia výroby viedla k väčšej špecializácii a zväčšeniu fariem. Rozvoj a prijatie nových technológií sú hlavnými faktormi dôležitosti priestorovej alokácie výroby. Až 80 % podnikov je špecializovaných a hospodária rovnakým podielom na pôde.
- **Stabilný nárast poľnohospodárskych plodín** (obilniny, olejniný a strukoviny) **na úkor trvalých trávnych porastov a krmovín.** Zavedenie mliečnych kvôt spôsobilo zredukovanie počtu dojníc a poskytlo podnet na zvyšovanie výroby poľnohospodárskych plodín, ktoré nie sú určené na krmné účely.

Objem produkcie rastlinnej výroby štátov EÚ vzrástol za posledné desaťročie, kým objem celkovej poľnohospodárskej produkcie zaznamenal klesajúcu tendenciu. Objem rastlinnej produkcie za sledované obdobie vzrástol o 10 %, kým hodnota

Tabuľka 5 Výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v porovnaní s EÚ (1999)

Položka (1)	Poľnohospodárska pôda (2)	
	v tis. ha (3)	v % z celkovej výmery (4)
Slovensko (5)	2 440	49,8
Kandidátske krajiny spolu - 12 (6)	58 808	54,1
EÚ - 15	131 619	40,6
EÚ - 27	190 427	44,0
Slovensko (5)	v % z kandidátskych krajín (7)	4,2
	v % z EÚ - 15 (8)	1,9
	v % z EÚ - 27 (9)	1,3

Poznámka: EU-15 = Európska únia s 15 členskými štátmi

EU-27 = Európska únia s 27 členskými štátmi

Prameň: FAOSTAT 2001

Table 5 Agricultural land area in Slovakia in comparison with the EU (1997)

(1) indicator, (2) agricultural land, (3) in thousands ha, (4) % of total land area, (5) Slovakia, (6) candidate countries, (7) % of candidate countries, (8) % of EU-15, (9) % of EU-27

Notes: EU-15 = the European Union comprising 15 member countries

EU-27 = the European Union comprising 27 member countries

Source: FAOSTAT

rastlinnej produkcie v dôsledku poklesu cien produktov klesla o 20 %. Krajiny EÚ vyprodukovali v roku 1999 najviac obilnín a repy cukrovej (obr. 1)

Tabuľka 6 Hrubá poľnohospodárska produkcia Slovenska

Položka (1)	1998		1999	
	v mil. euro (2)	v % (3)	v mil. euro (2)	v % (3)
Hrubá poľnohospodárska produkcia (4)	1 515	100,0	1 288	100,0
– rastlinná produkcia (5)	629	41,5	569	44,2
– živočíšna produkcia (6)	815	53,8	661	51,3
– služby,...(7)	70,7	4,7	58,2	4,5

Prameň: Eurostat 2001

Table 6 Agricultural production in Slovakia

(1) indicator, (2) in millions of euro, (3) in %, (4) gross agricultural production, (5) crop production, (6) animal production, (7) services

Source: Eurostat 2001

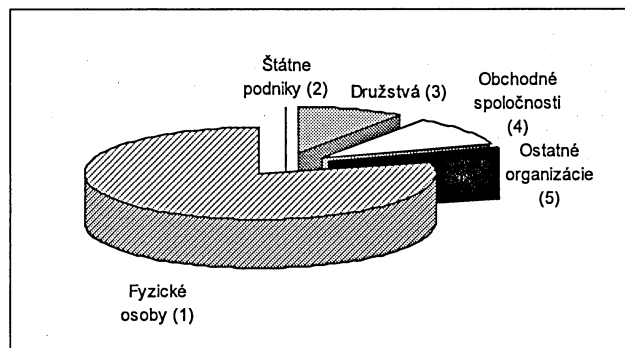
Graf 2 Počet podnikov v poľnohospodárskej výrobe v roku 2001

Figure 2 Slovak farm structure (2001)

(1) individual farms, (2) state-owned companies, (3) cooperative farms, (4) commercial companies, (5) other organisations

Prameň: Zelená správa 2002

Source: Green Report 2002

V súčasnosti v rámci rastlinnej výroby sa aplikujú tri typy fariem:

- farmy špecializované na pestovanie obilnín, olejnin a strukovín,
- farmy špecializované na záhradníctvo,
- farmy špecializované na vinohradníctvo.

V roku 1997 takmer 900 000 usadlostí s priemernou veľkosťou 30 ha sa špecializovalo na pestovanie obilnín, olejnin a strukovín (tabuľka 2). Vo Francúzsku a Veľkej Británii viac ako tretina podnikov špecializovaných na pestovanie obilnín, olejnin a strukovín má koncentráciu väčšiu ako 40 ESU a výmeru prevyšujúcu 150 ha. Pre porovnanie iba 10 % fariem z krajín EÚ-15 v tejto kategórii dosahuje veľkosť rovnajúcu sa a vyššiu ako 40 ESU. Celkovo podniky zaoberajúce sa pestovaním obilnín, olejnin a strukovín hospodária na výmere približne 30 ha. Rozdiely vo veľkosti fariem v jednotlivých členských štátoch sú veľmi výrazné. Veľkosť sa pohybuje od 10 ha (Grécko a Taliansko) až do 50 ha v Španielsku, Francúzsku, Írsku a Veľkej Británii.

Špecializovaných fariem v záhradníctve je takmer 200 000 s priemernou koncentráciou nižšou ako 4 ha (tabuľka 3). Najviac podnikov (až 56 %) je vo veľkostnej kategórii od 4 po 40 ESU. Ich charakteristickou črtou je relatívne vysoká intenzita využívania pôdy. V Holandsku je takmer 80 % podnikov väčších ako 40 ESU. Vysoká intenzita poľnohospodárskej výroby v tejto špecializácii sa odzrkadľuje vo vyšších vstupoch pracovnej sily a kapitálu. Odráža sa to aj v používaní agrochemikálií.

Špecializovaných podnikov vo vinohradníctve je viac ako 450 000 s priemernou veľkosťou 5 ha (tabuľka 4). Samozrejme

niektoré štáty nie sú zastúpené v tejto kategórii z dôvodu prírodných podmienok. Týka sa to severných štátov. Polovica vinohradníckych fariem hospodári na ploche o niečo väčšej ako 1 ha. Približne 10 % subjektov hospodári na ploche takmer 30 ha. Až tretina celkovej produkcie vín Európskej únie pochádza z Francúzska a Talianska.

Analýza príčin diferenciacie v rastlinnej výrobe Slovenska oproti EÚ

Z celkovej rozlohy Slovenska (4,9 mil. ha) je 2,439 mil. ha poľnohospodárskeho pôdneho fondu (tabuľka 5). Z celkovej rozlohy kandidátskych krajín 4,2 %. Percento zornenia v roku 2001 sa znížilo na úroveň 59,08 %.

Na Slovensku sa po uskutočnených transformačných zmenách ustálil podiel komerčných fariem (individuálnych a korporatívnych) na hrubej poľnohospodárskej produkcii odvetvia, ktorý sa počas posledných piatich rokov pohybuje okolo 70–80 %. Podiel komerčných fariem produkujúcich pre trh, na produkcii celého odvetvia vrátane domácností, je v rastlinnej výrobe nižší ako v živočíšnej.

V roku 2001 bolo na Slovensku 7 189 činných subjektov v poľnohospodárstve s priemernou výmerou 303 ha (Graf 2). Z celkového počtu bolo 1 508 právnických s priemernou výmerou 1 290 ha a 5 681 fyzických osôb s priemernou výmerou 36 ha. Fyzické osoby sa podieľali len 9,42 % na poľnohospodárskej pôde.

V porovnaní s rokom 1994 došlo k zníženiu počtu fyzických osôb o 30,19 % a zároveň k zvýšeniu priemernej veľkosti podnikov o 66,48 %. Pri právnických osobách sa zvýšil počet subjektov oproti roku 1993 o 33 % a zároveň sa znížila priemerná výmera o 32 %.

Hrubá poľnohospodárska produkcia dosiahla v roku 1998 úroveň 1,5 mld. euro. V roku 1999 došlo k poklesu na hodnotu 1,3 mld. euro. (tabuľka 6)

Najvýznamnejšími poľnohospodárskymi komoditami rastlinnej výroby boli v roku 2001 obilniny (3 498,8 tis. t), repa cukrová (961,5 tis. t), zelenina (468,8 tis. t) a zemiaky (418,8 tis. t)

Produktivita výrobných faktorov v našich podmienkach je neporovnateľne nižšia ako v krajinách Európskej únie. Na hektár pôdy a jedného pracovníka sa vyrobí menej obilia, repy cukrovej a iných produktov ako v EÚ. Celkové rozdiely oproti EÚ pretrvávajú najmä pri komoditách, ktoré sa v únii výrazne intervenujú. Ďalšia oblasť, ktorá spôsobuje významné rozdiely vo výkone podnikateľských štruktúr hospodáriacich na pôde, sú rozpočtové podpory. Rozdiely v hospodárskych výsledkoch sú záležitosťou jednak vnútorných podnikateľských štruktúr, ktoré sú často odrazom vonkajších sociálno-ekonomických podmienok príslušného štátu.

Súhrn

V súčasnom poľnohospodárstve krajín Európskej únie je možné pozorovať dva trendy. Prvým trendom je intenzifikácia, koncentrácia a špecializácia v niektorých oblastiach. Druhým pozorovaným trendom v ostatných regiónoch je znižovanie, alebo likvidácia výroby. Poľnohospodárstvo v krajinách Európskej únie je charakteristické rôznymi typmi fariem. V roku 1997 tu bolo takmer 7 miliónov poľnohospodárskych usadlostí s priemernou veľkosťou okolo 18 hektárov. Počet fariem rastom ich špecializácie a intenzívneho poľnohospodárstva má klesajúci trend. Za obdobie rokov 1975 až 1995 počet fariem klesol o viac ako 1,4 milióna usadlostí, čo je takmer 20 %. V porovnaní s rokom 1994 došlo na Slovensku v roku 2001 k zníženiu počtu fyzických osôb o 30,19 % a zároveň k zvýšeniu priemernej veľkosti subjektov o 66,48 %. Pri sledovaní právnických osôb došlo k zvýšeniu počtu subjektov oproti roku 1993 o 33 % a zároveň sa znížila priemerná výmera o 32 %.

Kľúčové slová: farmy, Európska únia, štruktúra, rastlinná výroba, špecializácia

Literatúra

AMBROZYOVÁ, M. 2001. Vývoj podnikovej štruktúry v poľnohospodárstve. In: *Ekonomika poľnohospodárstva*, 2001, č. 1, s. 43–52. ISSN 1335-6186

BIELIK, P. a kol. 1999. *Ekonomika poľnohospodárstva a európska integrácia*. Nitra : SPU, 1999, 262 s. ISBN 80-7137-616-7

HUDÁK, J. 2002. Štruktúrne a procesné trendy v agrárnom manažmente pred vstupom do EÚ. In: *Agrárna politika v predvstupovom období Slovenska do Európskej únie*. Zborník vedeckých prác. Nitra : SAPV, 2002, s. 57–61. ISBN 80-968665-4-0

GOZORA, V. 2002. Aktivovanie zdrojov ekonomického rastu poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu v prístupovom období do Európskej únie. In: *Acta oeconomica et informatica*, č. 1, 2002, s.1–5. ISSN 1335-2571

ROVNÝ, P. 2002. Podnikanie samostatne hospodáriacich roľníkov na Slovensku. In: *Firma a konkurenční prostředí*. Zborník z medzinárodnej konferencie. Brno, 2002, s. 233–237. ISBN 80-7302-032-7

Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike 2002 (Zelená správa). Bratislava, 2002, 268 s. ISBN 80-89100-04-X

www.eurostat.eu.int

www.fao.org

www.mpsr.sk

Kontaktná adresa:

prof. Ing. Jozef Hudák, PhD., Ing. Patrik Rovný, Katedra manažmentu a marketingu, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel.: 037/65 08 166.

E-mail: Jozef.Hudak@uniag.sk

MOŽNOSTI NĚKTERÝCH KVANTITATIVNÍCH METOD PŘI HLEDÁNÍ TRŽNÍCH STRUKTUR POSSIBILITIES OF SOME QUANTITATIVE ANALYSES IN EXPLORING THE MARKET STRUCTURES

Michael ROST, Anna ČERMÁKOVÁ

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích

In order to arrive at objective conclusions from a market survey, many quantitative methods can be used to advantage. If the market structures are searched for, traditional methods of cluster analysis are usually used. Among these traditional methods is crisp partitioning, i.e. statistical groups are classified into non-overlapping clusters. Fuzzy clustering provides a bit different approach. For classification purposes six variables were utilised, representing certain the so-called transplanted solid organs. The result from fuzzy clustering analysis "fanny" was illustrated in a clusplot. In the biplot and clusplot the data are presented through first two principal components. These graphical outputs were achieved using programming in S-Plus language.

Key words: fuzzy clustering, silhouette plot, clusplot, principal components, market

Traditional methods of cluster analysis are based on classical Cantor's set theory. It means we suppose that binary variables {0; 1} are a function of membership. These methods are suitable for crisp values. A different view on classification problems consists in a possibility of using fuzzy set theory set up by professor L. Zadeh (1977). This theory makes it possible to

classify objects the attributes of which are not precisely defined. This approach is more convenient than the first one because in ordinary life there is a lot of vagueness and uncertainty.

Methods of cluster analysis are used primarily for classification tasks. In the marketing area, for example, methods of cluster analysis are specifically utilized for